EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 9.9.2024.
COM(2024) 395 final

IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU

u skladu s člankom 278.a Carinskog zakonika Unije o napretku postignutom 2023. u razvoju elektroničkih sustava iz Carinskog zakonika

{SWD(2024) 214 final}

Sadržaj

1. UVOD 2

2. SADRŽAJ IZVJEŠĆA 2

3. METODOLOGIJA PROJEKTA ZA ELEKTRONIČKE SUSTAVE CZU-A 3

4. GLOBALNI PREGLED NAPRETKA U POGLEDU ELEKTRONIČKIH SUSTAVA CZU-A 4

4.1. Projekti završeni prije 2023. 4

4.2. Tekući projekti 4

4.2.1. Transeuropski projekti 5

4.2.2. Nacionalni projekti 8

4.3. Rizici od kašnjenja s provedbom IT sustava u okviru CZU-a 10

4.4. Mjere ublažavanja 12

4.5. Trenutačno stanje u zemljama kandidatkinjama ili potencijalnim zemljama kandidatkinjama 14

5. SAŽETAK O UPRAVLJANJU I ZAKLJUČCI 15

1. UVOD

Ovo je **peto godišnje izvješće o napretku u uvođenju preostalih elektroničkih sustava, koje se podnosi u skladu s člankom 278.a** Carinskog zakonika Unije (CZU)[1] u vezi s napretkom u razvoju elektroničkih sustava predviđenih CZU-om[2]. U ovom izvješću razrađuje se stalni napredak u razvoju elektroničkih sustava i opisuju koraci prema potpuno digitalnom carinskom okruženju poduzeti od stupanja CZU-a na snagu. U tu se svrhu izvješće temelji na programu rada za CZU[3] utvrđenom 2019., koji se smatra osnovom za izvješćivanje o napretku.

CZU je stupio na snagu 1. svibnja 2016. a njegovom izmjenom iz 2019.[4] utvrđeni su rokovi 2020., 2022. i 2025. za postupan dovršetak projekata na tranziciji njegovih IT sustava i njihova uvođenja. Postojeći elektronički sustavi i sustavi koji se temelje na dokumentima u papirnatom obliku mogu se nastaviti koristiti za obavljanje carinskih formalnosti (tzv. „prijelazne mjere") sve dok novi ili modernizirani elektronički sustavi predviđeni CZU-om ne postanu operativni. Taj pravni instrument usmjerava i podupire složen postupni trodimenzionalni proces prelaska na potpuno digitalno carinsko okruženje, pri čemu se uzima u obzir međuovisnost tih sustava. **.**

Treba napomenuti da je usporedno s izradom ovog izvješća u tijeku bila revizija programa rada za CZU iz 2019., među ostalim na temelju informacija o napretku koje su dostavile države članice u okviru pripreme izvješća. Novi program rada za CZU državama članicama daje okvir za zajedničku i izvedivu provedbu planiranih projekata i fleksibilnost za poštovanje konačnih rokova, a istodobno se zadržava pritisak potreban da se taj program rada potpuno provede do 31. prosinca 2025. Zato se dio ovog izvješća odnosi i na spremnost i izglede da se ispoštuju predstojeći rokovi iz novog programa rada za CZU[5], koji je Komisija donijela 15. prosinca 2023.

2. SADRŽAJ IZVJEŠĆA

Projekti navedeni u programu rada za CZU mogu se podijeliti na tri kategorije sustava:

i) **središnji transeuropski sustavi** koje će razviti ili modernizirati Komisija (što često zahtijeva razvoj ili modernizaciju nacionalnih sustava država članica);
ii) **decentralizirani transeuropski sustavi** koje će razviti ili modernizirati Komisija, ali koji imaju veliku nacionalnu sastavnicu koju trebaju uvesti države članice; i
iii) **nacionalni sustavi** koje moraju razviti ili modernizirati isključivo države članice.

U ovom izvješću analizira se konkretni napredak ostvaren u vezi sa svim tim sustavima te se opisuju opseg i planiranje svakog projekta (odjeljak 3.). U njemu su istaknuta i eventualna utvrđena kašnjenja i predviđene mjere ublažavanja (odjeljak 4.). Općenita procjena napretka u provedbi programa rada za CZU sažeta je u zaključku ovog izvješća (odjeljak 5.).

---

[1] Uredba (EU) br. 952/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. listopada 2013. o Carinskom zakoniku Unije, SL L 269, 10.10.2013., str. 1.

[2] Izvješće Komisije Europskom parlamentu i Vijeću:
za 2019.: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52019SC0434;
za 2020.: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020SC0339;
za 2021.: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0382;
za 2022.: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023SC0029.

[3] Provedbena odluka Komisije (EU) 2019/2151 od 13. prosinca 2019. o uspostavi programa rada u pogledu razvoja i uvođenja elektroničkih sustava iz Carinskog zakonika Unije, SL L 325, 16.12.2019., str. 168., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A32019D2151.

[4] Uredba (EU) 2019/632 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2019. o izmjeni Uredbe (EU) br. 952/2013 radi produljenja prijelazne uporabe sredstava koja nisu tehnike elektroničke obrade podataka predviđene u Carinskom zakoniku Unije (SL L 111, 25.4.2019., str. 54.).

[5] Provedbena odluka Komisije (EU) 2023/2879 od 15. prosinca 2023. o uspostavi programa rada za razvoj i uvođenje elektroničkih sustava iz Carinskog zakonika Unije, SL L 202302879, 22.12.2023., str. 1., https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202302879.

Više detalja o planiranju i statusu svakog projekta navedeno je u radnom dokumentu službi Komisije[6] objavljenom uz ovo izvješće. Izvješće i radni dokument službi sastavljeni su na temelju informacija prikupljenih **iz sljedećih izvora:**

1. nacionalnih planova koje su države članice dužne dostaviti dvaput godišnje (u siječnju i lipnju);

2. istraživanja čiji su rezultati proslijeđeni državama članicama i službama Komisije kako bi se dobio pregled stvarnog napretka u ostvarivanju planova.

Dobiveni podaci kvantitativni su u smislu ispunjenih ili neispunjenih rokova i ključnih etapa, kao i kvalitativni u smislu detaljnih opisa procijenjene složenosti projekata, postojećih poteškoća, očekivanih rizika, kašnjenja i razloga za t kašnjenja te planiranih i/ili poduzetih mjera ublažavanja.

Ove je godine od država članica zatraženo i da dostave informacije o iskustvima stečenima u okviru razvoja projekata i o mogućim dodatnim potrebama za potporom;

3. bilateralnih sastanaka na visokoj razini između carinskih uprava za informacijske tehnologije država članica i Komisijine Glavne uprave za oporezivanje i carinsku uniju (GU TAXUD).

Rezultati istraživanja omogućili su Komisiji da stekne jasan uvid u stanje svakog sustava. Međutim, Komisija je utvrdila da je važno pribaviti najnovije informacije kako bi se dobila jasna i točna slika o stanju svakog projekta u okviru CZU-a u državama članicama, kako bi se moglo razumjeti s kojim su poteškoćama suočene i kako bi se smislile ideje za rješavanje problematičnih situacija;

4. rezultata transeuropskih programa koordinacije i praćenja.

Ovo izvješće sadržava i analizu koja se temelji na detaljnijim informacijama o kojima su države članice izvijestile u okviru programa koordinacije koji su na snaziod 2020. za transeuropske sustave.

3. METODOLOGIJA PROJEKTA ZA ELEKTRONIČKE SUSTAVE CZU-A

Ovisno o arhitekturi sustava koju su dogovorile države članice i Komisija za svaki pojedini sustav, postoji **podjela uloga** s obzirom na **odgovornosti** za razvoj, uvođenje, rad i održavanje. Te su uloge utvrđene u Provedbenoj uredbi o tehničkim protokolima za elektroničke sustave (IRTA), u kojoj se opisuje od kojih bi se komponenti ti sustavi trebali sastojati i koja je njihova priroda, odnosno jesu li nacionalne (razvijene na nacionalnoj razini) ili zajedničke (razvijene na razini EU-a).

U skladu s člankom 103. IRTA-e, Komisija razvija, ispituje i pušta u rad **zajedničke komponente** te njima upravlja, a ispitati ih mogu države članice. Države članice razvijaju, ispituju i puštaju u rad **nacionalne komponente** te njima upravljaju. Države članice osiguravaju **interoperabilnost** nacionalnih komponenti sa zajedničkim komponentama. Komisija osmišljava i održava **zajedničke specifikacije za decentralizirane sustave** u bliskoj suradnji s državama članicama. Države članice razvijaju, primjenjuju i održavaju **sučelja** kako bi pružile funkcionalnost decentraliziranih sustava koja je potrebna za razmjene informacija s gospodarskim subjektima i drugim osobama s pomoću nacionalnih komponenti i sučelja te s drugim državama članicama s pomoću zajedničkih komponenti.

Dodatna optimizacija **metodologije projekta** za razvoj sustava u tijeku je od 2022. Kad je riječ o Komisijinim odgovornostima, oblikovanje poslovnih procesa, oblikovanje podataka i tehničke specifikacije razrađuju se usporedno i od samog početka u bliskoj suradnji s pravnim, poslovnim i IT stručnjacima. Tu metodu koja se u praksi pokazala najboljom preuzela je i većina država članica. Štoviše, može se primijetiti primjena agilnijih metodologija za razvoj elektroničkih sustava CZU-a, čime se omogućuju postupna poboljšanja korisničke funkcionalnosti bržim uvođenjem novih verzija softvera kojim se lakše upravlja. Komisija je prilagodila svoj pristup i dokumentaciju za transeuropske sustave kako bi omogućila takvu agilnost u cilju pružanja potpore državama članicama u ubrzavanju napretka. To je vidljivo i u novom programu rada za CZU.

Države članice i Komisija nastavile su se redovito sastajati u okviru koordinacijske skupine za elektroničku carinu (ECCG) kako bi definirale i dogovorile projektnu dokumentaciju za svaki transeuropski sustav. ECCG djeluje i kao forum za usmjeravanje i koordinaciju aktivnosti među

[6] Radni dokument službi Komisije uz Izvješće Komisije Europskom parlamentu i Vijeću u skladu s člankom 278.a Carinskog zakonika Unije o napretku u razvoju elektroničkih sustava predviđenih Zakonikom, SWD(2024) XX final.

državama članicama i između država članica i Komisije. Osim toga, Komisija se sustavno savjetovala s trgovinskom zajednicom preko kontaktne skupine za trgovinu (TCG). Odgovornost je država članica da sa svojim gospodarskim subjektima redovito komuniciraju o nacionalnim planovima i dokumentaciji za gospodarske subjekte. Nakon što sustav bude spreman, najvažnije je da države članice osiguraju uredan prelazak s postojećih sustava na modernizirane sustave. To je ključno kako bi se spriječio bilo kakav utjecaj na trgovinske i carinske postupke.

4. GLOBALNI PREGLED NAPRETKA U POGLEDU ELEKTRONIČKIH SUSTAVA CZU-A

Program rada za CZU sadržava 17 projekata kojima se nastoje uvesti potrebni elektronički sustavi, uključujući 14 transeuropskih projekata za koje su odgovorne Komisija i države članice te tri projekta pod isključivom odgovornošću država članica.

4.1. Projekti završeni prije 2023.

Komisija izvješćuje o uspješnom uvođenju sljedećih **devet novih ili moderniziranih sustava**:

- sustav registriranih izvoznika u okviru CZU-a – *REX* (novo): uveden 2017.,
- carinske odluke u okviru CZU-a – *CDS* (novo): uvedene 2017.,
- izravan pristup gospodarskih subjekata u okviru CZU-a europskim informacijskim sustavima – *UUM&DS* (jedinstveno upravljanje korisnicima i digitalni potpis) (novo): uveden 2017.,
- sustav registracije i identifikacije gospodarskih subjekata u okviru CZU-a – *EORI2* (nadogradnja): uveden 2018.,
- sustav Surveillance 3 u okviru CZU-a – *SURV3* (nadogradnja): uveden 2018.,
- obvezujuće tarifne informacije u okviru CZU-a – *BTI* (nadogradnja): uvedene 2019.,
- sustav ovlaštenih gospodarskih subjekata u okviru CZU-a – *AEO* (nadogradnja): uveden 2019.,
- informativni obrasci za posebne postupke u okviru CZU-a – *INF* (novo): uvedeni 2020.,
- 1. verzija sustava za kontrolu uvoza druge generacije u okviru CZU-a – *1. verzija sustava ICS2* (nadogradnja): uvedena 2021.

4.2. Tekući projekti

Cilj je ovog izvješća istaknuti postignuća i probleme na koje se naišlo u provedbi tekućih projekata u 2023.

U odjeljku 4.2.1. nalazi se pregled **šest transeuropskih projekata** čije je uvođenje planirano u razdoblju od 2023. do 2025. Za četiri od tih šest projekata vremenski okvir za uvođenje završio je 2023., kako je utvrđeno u programu rada za CZU iz 2019., ali budući da su neke države članice izvijestile o poteškoćama, program rada za CZU revidiran je 2023.

U odjeljku 4.2.2. opisuje se provedba **triju nacionalnih projekata**, koji se odnose na *obavijest o dolasku*, *obavijest o podnošenju carini* i *privremeni smještaj*, *posebne postupke* i *nacionalne sustave uvoza*. Prvotno je planirano da ti projekti postanu operativni do 31. prosinca 2022., kako je utvrđeno u CZU-u. Međutim, zbog nemogućnosti da ispune taj rok i kako je prethodno utvrđeno u godišnjim izvješćima o napretku u okviru CZU-a, nekoliko država članica zatražilo je odstupanje na temelju članka 6. stavka 4. CZU-a. Komisija je 1. veljače 2023. donijela provedbene odluke kojima se određenim državama članicama odobravaju odstupanja i kojima je taj rok produljen do 31. prosinca 2023.

4.2.1. Transeuropski projekti

Transeuropski projekti imaju posebnu strukturu. Mogu imati i središnje i nacionalne elemente, kao i više faza. Kako je navedeno u članku 278. stavku 3. CZU-a, ti projekti moraju se dovršiti najkasnije do 31. prosinca 2025. U nastavku se ukratko opisuje svaki od tih projekata i dosad ostvareni napredak:

1) **upravljanje osiguranjima u okviru CZU-a** – *GUM* (novo): cilj je u EU-u osigurati da se u stvarnom vremenu dodjeljuju različite vrste osiguranja i njima upravlja, a posebno ubrzati obradu i poboljšati sljedivost i praćenje referentnih iznosa osiguranja među carinskim uredima.

   Napredak: 2023. dostupni su postali dokument sa smjernicama za poslovanje, modul za e-učenje i informatički tečajevi. Postojao je nizak rizik u vezi s time hoće li se *1. sastavnica GUM-a* uvesti na središnjoj razini do zadanog roka 11. ožujka 2024.

   Kad je riječ o *2. sastavnici GUM-a*, očekuje se da će države članice u razdoblju od ožujka 2024. do lipnja 2025. uspostaviti operativne veze sa središnjom sastavnicom. Većina država članica navela je da je rizik za pravodobnost provedbe projekta nizak. Do drugog tromjesečja 2023. sedam država članica prijavilo je da su uvođenje nacionalne sastavnice privele kraju, a u ostalima je uvođenje u tijeku. Dvije države članice predviđaju da će kasniti s dovršavanjem ključne etape;

2) **sustav za kontrolu uvoza druge generacije u okviru CZU-a** – *ICS2* (nadogradnja): cilj je povećati sigurnost i zaštitu lanca opskrbe poboljšanjem kvalitete, arhiviranja, dostupnosti i razmjene podataka u kontekstu naprednih informacija o teretu.

   Napredak: *2. verzijom sustava ICS2* proširuje se područje primjene sustava na sav teret (uključujući žurne i poštanske pošiljke) koji ulazi u EU zračnim putem.

   Komisija je *2. verziju* središnjeg *sustava ICS2* uvela 1. ožujka 2023. u skladu sa zakonskim rokom.

   Kad je riječ o spremnosti država članica za sudjelovanje u provedbi, 12 država članica uvelo je *2. verziju sustava ICS2* do 1. ožujka 2023. Odstupanja su odobrena 12 drugih država članica, čime je rok za uvođenje produljen do 30. lipnja 2023.[7] zbog visokog rizika od kašnjenja. Do kraja 2023. 2. verzija bila je operativna u 26 država članica. U jedinoj preostaloj državi članici povezivanje je planirano u prvoj polovini 2024.

   Gospodarski subjekti postupno su prelazili na novu verziju do listopada 2023., no do kraja godine otprilike 40 zračnih prijevoznika još je bilo u postupku prelaska. Države članice odgovorne su za usklađenost gospodarskih subjekata sa sustavom ICS2. Komisija prati postupno uvođenje gospodarskih subjekata zajedno s državama članicama i relevantnim trgovinskim udruženjima. Komisija je podsjetila države članice da poduzmu sve potrebne mjere (uključujući moguće izricanje sankcija) za rješavanje pitanja kontinuirane neusklađenosti gospodarskih subjekata.

   Razvoj *3. verzije sustava ICS2* počeo je u skladu s planom. Većina država članica navela je da je rizik za provedbu projekta nizak i da se očekuje potpuno uvođenje sustava do datuma navedenog u programu rada za CZU;

3) **dokaz o statusu iz Unije u okviru CZU-a** – *PoUS* (novo): cilj je omogućiti pohranjivanje, upravljanje i raspolaganje svim dokazima koje gospodarski subjekti dostavljaju radi dokazivanja da njihova roba ima status robe Unije. Zbog ovisnosti o carinskom robnom manifestu u okviru CZU-a (CGM) i europskom okružju jedinstvenog pomorskog sučelja (EMSWe) projekt će se dovršiti u dvije različite faze kako bi se rizici i nedosljednosti sveli na najmanju moguću mjeru.

[7] Provedbena odluka Komisije (EU) 2023/438 od 24. veljače 2023. o odobravanju odstupanja koje su zatražile određene države članice na temelju Uredbe (EU) br. 952/2013 Europskog parlamenta i Vijeća radi upotrebe sredstava koja nisu tehnike elektroničke obrade podataka za razmjenu i pohranu informacija za drugo izdanje sustava za kontrolu uvoza druge generacije (SL L 63, 28.2.2023., str. 56.).

Napredak: očekuje se da će *1. faza PoUS-a* biti operativna najkasnije do 1. ožujka 2024., uz nisku razinu rizika od kašnjenja.

Kad je riječ o *2. fazi PoUS-a*, Komisija je dovršila tehničke specifikacije u drugom tromjesečju 2023., a dovršetak aktivnosti ispitivanja sukladnosti predviđen je za treće tromjesečje 2025. Komisija će projekt realizirati prema rasporedu. Međutim, treba napomenuti da je, s obzirom na razliku između datuma uvođenja carinskog robnog manifesta (CGM) povezanog s *2. fazom PoUS-a* (2. lipnja 2025.) i datuma uvođenja europskog okružja jedinstvenog pomorskog sučelja (15. kolovoza 2025.), u novom programu rada za CZU zatraženo usklađivanje tih datuma. Zbog toga je u novom programu rada za CZU rok za uvođenje odgođen do 15. kolovoza 2025.[8] Za projekt je utvrđena srednja razina rizika s obzirom na probleme povezane s napretkom u provedbi europskog okružja jedinstvenog pomorskog sučelja;

4) centralizirano carinjenje za uvoz u okviru CZU-a – *CCI* (novo): cilj je omogućiti gospodarskim subjektima da robu stave u carinski postupak podnošenjem carinske deklaracije u mjestu njihova poslovnog nastana za robu koja je podnesena carini u drugoj državi članici. CCI je temeljen na novim *nacionalnim sustavima uvoza* te će se njime automatizirati centralizirano carinjenje na razini Europe.

Napredak: Kad je riječ o *1. fazi CCI-ja*, Komisija napreduje prema rasporedu, a u tijeku je ispitivanje sukladnosti s državama članicama. Projektu je dodijeljena srednja do visoka razina rizika zbog ovisnosti o spremnosti država članica za modernizaciju nacionalnog sustava uvoza (NIS), što je preduvjet za uvođenje CCI-ja.

S obzirom na prijavljena kašnjenja u uvođenju *1. faze CCI-ja* dulja od 1. prosinca 2023., Komisija primjenjuje novi iterativni pristup, u okviru kojeg se prednost daje standardnim deklaracijama i slobodnom odabiru vrste poruke te odobrava produljenje roka za konačno uvođenje *1. faze CCI-ja*[9] na 1. srpnja 2024., što je navedeno u novom programu rada za CZU.

Kad je riječ o *2. fazi CCI-ja*, Komisija je dovršila tehničke specifikacije 2022., znatno prije vremenskog okvira za uvođenje koji je trebalo trajati od listopada 2023. do 2. lipnja 2025.

Kad je pak riječ o procjeni razine dovršenosti cjelokupnog sustava CCI, većina država članica izvijestila je da ostvaruje napredak, pri čemu je s pravodobnom provedbom projekta u skladu s rokom za *2. fazu CCI-ja* povezana srednja razina rizika.

Neke države članice izrazile su namjeru istodobnog uvođenja *1. faze CCI-ja* i *2. faze CCI-ja*;

5) novi računalni provozni sustav u okviru CZU-a – *NCTS* (modernizacija): cilj je uskladiti postojeći Unijin i zajednički provozni sustav s novim pravnim odredbama CZU-a, uključujući usklađivanje s novim podatkovnim zahtjevima CZU-a i usklađivanje sučelja s ostalim sustavima.

Napredak: ukupno gledajući, u kontekstu *5. faze NCTS-a* postignut je znatan napredak. Međutim, projektu je pripisana visoka razina rizik jer određeni broj država članica nije mogao uvesti tu fazu do roka za uvođenje 1. prosinca 2023. Stoga je dogovoren novi pristup koji je naveden i u novom programu rada za CZU. Taj pristup podrazumijeva da se *5. faza NCTS-a* može provesti u dva koraka: osnovne funkcionalnosti do 1. prosinca 2023. uz zadržavanje kontinuiteta poslovanja u skladu s CZU-om i sporedne funkcionalnosti do 2. prosinca 2024.

Kao što je prikazano na slici 1Figure 1, tri države članice započele su s radom do veljače 2023., a četiri države članice pridružile su im se do rujna 2023. Sve države članice osim njih šest obvezale su se na to da će do 1. prosinca 2023. osnovne funkcionalnosti biti operativne,

[8] Datum je u skladu s time ažuriran u reviziji programa rada za CZU za 2023.

[9] Pristup je predstavljen 2023. u kontekstu revizije programa rada za CZU i višegodišnjeg strateškog plana za carinu (MASP-C). Predviđeno je da će vremenski okvir za uvođenje *1. faze CCI-ja* trajati do kraja drugog tromjesečja 2024., a rok za konačno uvođenje je 1. srpnja 2024.

a većina ih je potvrdila da će do 1. prosinca 2024. i osnovne i sporedne funkcionalnosti biti potpuno operativne.

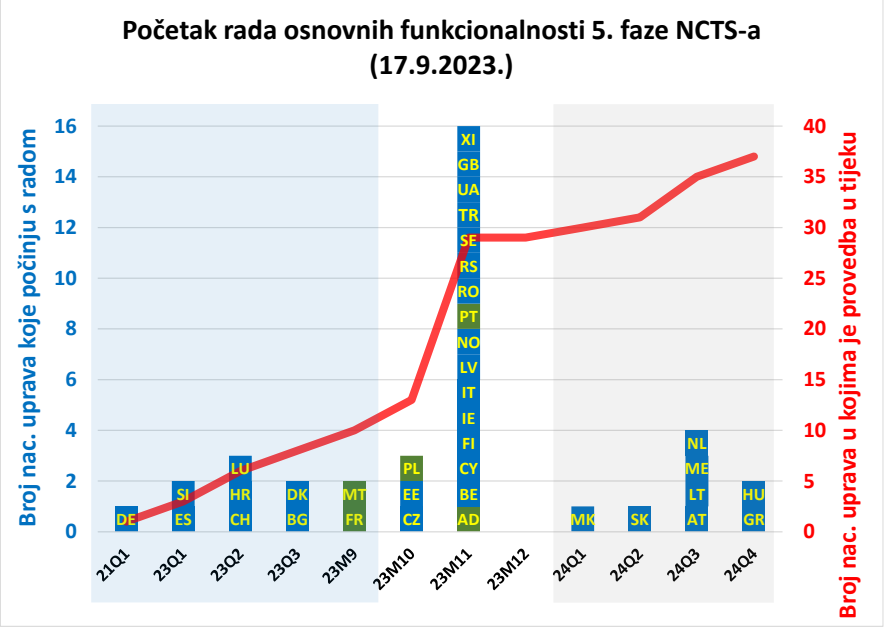

Slika 1: Početak rada 5. faze NCTS-a u okviru nacionalnih uprava

U novom programu rada za CZU vremenski okvir za *6. fazu NCTS-a* usklađen je s vremenskim okvirom za *3. verziju sustava ICS2*[10] te novi vremenski okvir za uvođenje utvrđuje jasan krajnji rok za 5. fazu NCTS-a. Tim bi se promjenama trebao smanjiti rizik od kašnjenja te bi se državama članicama i gospodarskim subjektima trebalo omogućiti da utvrde strategiju i mjere kako bi bile spremne do novih datuma. Stoga je rizik povezan s tim projektom u kontekstu njegova dovršetka do 1. rujna 2025. smanjen na nisku razinu;

6) **automatizirani sustav izvoza u okviru CZU-a** – *AES* (modernizacija): cilj je provedba zahtjeva iz CZU-a za izvoz i izlaz robe.

Napredak: kad je riječ o AES-u, države članice izvijestile su o znatnom napretku u uvođenju svojih nacionalnih aplikacija za izvoz 2023. Međutim, budući da određeni broj država članica nije mogao ispuniti rok za uvođenje 1. prosinca 2023., što je dovelo do revidiranog plana u programu rada za CZU, projektu je dodijeljena visoka razina rizik. AES se može provesti u tri koraka: prvo osnovne funkcionalnosti (1. prosinca 2023.), zatim razvoj sučelja za povezivanje sa sustavom kontrole kretanja trošarinskih proizvoda (veljača 2024.) i, naposljetku, sporedne funkcionalnosti (2. prosinca 2024.).

Tim bi se promjenama trebao smanjiti rizik od kašnjenja te bi se državama članicama i gospodarskim subjektima trebalo omogućiti da utvrde strategiju za ispunjavanje novih rokova jer bi u protivnom postojala srednja do visoka razina rizika za pravodobnu provedbu do kraja 2024.

Na slici 2Figure 2 može se vidjeti da je osam država članica započelo s međunarodnim radom AES-a do rujna 2023. Još osam država članica i Komisija trenutačno provode svoje planove uvođenja kako bi osigurale njihovo pravodobno puštanje u rad. Većina država članica potvrdila je da predano radi na tome da osnovne funkcionalnosti budu operativne do 1. prosinca 2023., a osnovne i sporedne funkcionalnosti do 2. prosinca 2024.

[10] Kako je predviđeno u novom programu rada za CZU, *5. faza NCTS-a* bit će u potpunosti uvedena do 21. veljače 2025. Prelazak s *5. faze NCTS-a* na *6. fazu NCTS-a* predviđen je u razdoblju od 1. ožujka 2025. do 1. rujna 2025., odnosno u istom razdoblju u kojem će doći do prelaska s *2. verzije sustava ICS2* na *3. verziju sustava ICS2*, što će omogućiti sinkronizaciju tih sustava.

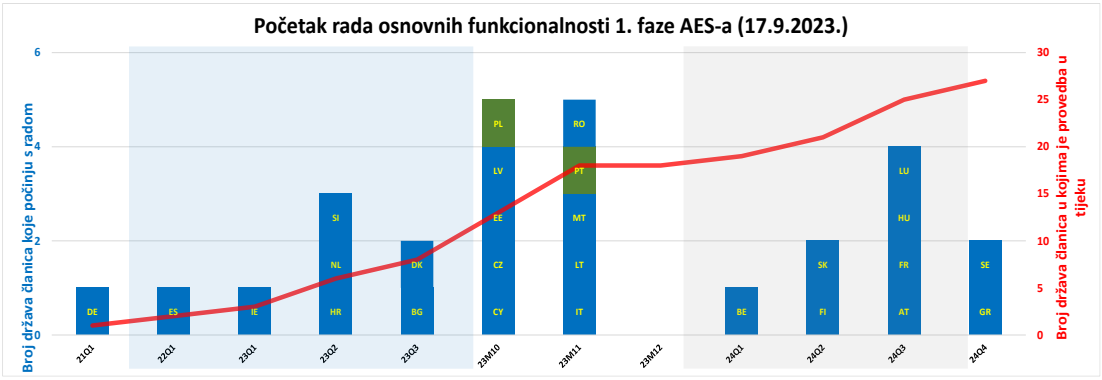

Slika 2: Početak rada AES-a u državama članicama

Ukratko, kad je riječ o statusu preostalih transeuropskih projekata, Komisija je i dalje na putu da ispuni zakonske rokove dogovorene u kontekstu CZU-a i programa rada za CZU. Utvrđeni su ozbiljni rizici od kašnjenja s uvođenjem nacionalnih sastavnica tih transeuropskih sustava u državama članicama, posebno za *1. fazu CCI-ja*, *AES* i *5. fazu NCTS-a*, ali ti su rizici djelomično riješeni novim programom rada za CZU (vidjeti odjeljak 4.3.).

4.2.2. Nacionalni projekti

Države članice trebale su dovršiti modernizaciju svoja **tri potpuno nacionalna projekta**[11] do 31. prosinca 2022., u skladu s člankom 278. stavkom 2. CZU-a. Međutim, 22 države članice nisu mogle ispuniti taj rok i na njihov zahtjev odobreno im je odstupanje, čime je rok za uvođenje produljen do 31. prosinca 2023.[12]

Napredak za svaki nacionalni projekt opisan je u nastavku i prikazan na slici 3:

1) **obavijest o dolasku, obavijest o podnošenju carini i privremeni smještaj u okviru CZU-a** (*AN, PN i TS*) (modernizacija): cilj je automatizirati nacionalne procese ulaska.

   Napredak: u prethodnim godišnjim izvješćima o napretku u okviru CZU-a utvrđeno je da postoji rizik za pravodobno uvođenje nacionalnih sustava. Kako je prikazano na slici, većina država članica dovršila je provedbu do kraja 2023. Za više pojedinosti vidjeti odjeljak 3.1.2. radnog dokumenta službi Komisije priloženog ovom izvješću;

2) **nacionalni sustavi uvoza u okviru CZU-a** – *NIS* (nadogradnja): cilj je provedba svih zahtjeva u vezi s postupcima i podacima koji se odnose na uvoz kako su navedeni u CZU-u.

   Napredak: od 2022. nekoliko država članica prijavilo je da postoji rizik da neće stići pravodobno provesti projekt, zbog čega im je odobreno odstupanje i produljen rok. Do kraja 2023. NIS je

[11] Taj vremenski okvir isključuje izvoznu sastavnicu nacionalnog sustava posebnih postupaka, čije su aktivnosti i planiranje međusobno povezani s automatiziranim izvoznim sustavom (AES).

[12] Provedbena odluka Komisije (EU) 2023/235 od 1. veljače 2023. o odobravanju odstupanja koje su zatražile određene države članice na temelju Uredbe (EU) br. 952/2013 Europskog parlamenta i Vijeća radi upotrebe sredstava koja nisu tehnike elektroničke obrade podataka za razmjenu i pohranu informacija za obavijest o dolasku broda za plovidbu ili zrakoplova (SL L 32, 3.2.2023., str. 220.).
Provedbena odluka Komisije (EU) 2023/234 od 1. veljače 2023. o odobravanju odstupanja koje su zatražile određene države članice na temelju Uredbe (EU) br. 952/2013 Europskog parlamenta i Vijeća radi upotrebe sredstava koja nisu tehnike elektroničke obrade podataka za razmjenu i pohranu informacija za obavijesti o podnošenju carini povezane s robom unesenom na carinsko područje Unije (SL L 32, 3.2.2023., str. 217.).
Provedbena odluka Komisije (EU) 2023/236 od 1. veljače 2023. o odobravanju odstupanja koje su zatražile određene države članice na temelju Uredbe (EU) br. 952/2013 Europskog parlamenta i Vijeća radi upotrebe sredstava koja nisu tehnike elektroničke obrade podataka za razmjenu i pohranu informacija za deklaraciju povezanu s robom koja nije roba Unije, a podnesena je carini (SL L 32, 3.2.2023., str. 223.).
Provedbena odluka Komisije (EU) 2023/237 od 1. veljače 2023. o odobravanju odstupanja koje su zatražile određene države članice radi upotrebe sredstava koja nisu tehnike elektroničke obrade podataka za razmjenu i pohranu informacija povezanih s carinskim deklaracijama za robu unesenu na carinsko područje Unije iz članaka 158., 162., 163., 166., 167., od 170. do 174., 201., 240., 250., 254. i 256. Uredbe (EU) br. 952/2013 Europskog parlamenta i Vijeća o Carinskom zakoniku Unije (SL L 32, 3.2.2023., str. 226.).

uvelo 19 država članica. Nekoliko država članica treba provesti daljnju nadogradnju kako bi dovršile provedbu projekta, a ostale nisu spremne da projekt provedu do kraja 2023. (tj. do produljenog roka). Za više pojedinosti vidjeti odjeljak 3.2.2. radnog dokumenta službi Komisije priloženog ovom izvješću;

3) **posebni postupci u okviru CZU-a** – *SP* (modernizacija): cilj je uskladiti posebne postupke (tj. carinsko skladištenje, uporaba u posebne svrhe, privremeni uvoz te unutarnja i vanjska proizvodnja).

Napredak: s obzirom na međuovisnost s *nacionalnim sustavima uvoza*, 21 država članica provela je sastavnicu SP-a za uvoz (*SP IMP*) do kraja 2023. Za više pojedinosti vidjeti odjeljke 3.3.2. i 3.4.2. radnog dokumenta službi Komisije priloženog ovom izvješću.

	AN	PN	TS	NIS	SP IMP
Rok iz programa rada za CZU	31.12.2022. s produljenjem do 31.12.2023. (1)			31.12.2022. s produljenjem do 31.12.2023. (2)	
AT	nije primjenjivo	21.6.2023.	nije navedeno	nije navedeno	3.2.2025.
BE	30.6.2023.	5.7.2023.	29.11.2023.	6.12.2023.	6.12.2023.
BG	1.3.2023.	23.10.2023.	23.10.2023.	23.10.2023.	23.10.2023.
CY	7.11.2023.	7.11.2023.	7.11.2023.	7.11.2023.	7.11.2023.
CZ	1.3.2023.	1.3.2023.	31.12.2023.	1.12.2024.	1.12.2024.
DE	1.3.2023.	6.3.2021.	6.3.2021.	6.3.2021.	6.3.2021.
DK	31.10.2023.	31.10.2023.	15.10.2024.	15.10.2024.	15.10.2024.
EE	1.10.2023.	1.10.2023.	1.10.2023.	1.7.2021.	1.7.2021.
ES	nije primjenjivo	1.3.2024.	1.3.2024.	30.9.2023.	30.9.2022.
FI	31.3.2023.	31.3.2021.	31.12.2022.	31.12.2019.	30.12.2022.
FR	1.7.2023.	6.3.2024.	6.3.2024.	31.12.2024.	30.9.2023.
GR	31.12.2024.	31.12.2024.	31.12.2024.	31.12.2022.	31.12.2024.
HR	1.7.2023.	1.3.2023.	1.12.2022.	1.1.2023.	1.1.2023.
HU	31.12.2023.	31.12.2023.	31.12.2023.	12.10.2023.	12.10.2023.
IE	nije primjenjivo	23.11.2020.	23.11.2020.	24.6.2024.	23.11.2020.
IT	13.12.2022.	13.12.2022.	13.12.2022.	1.7.2021.	1.7.2021.
LT	1.3.2023.	28.2.2023.	31.10.2023.	31.12.2023.	31.12.2023.
LU	1.3.2023.	10.1.2023.	10.1.2023.	2.5.2023.	2.5.2023.
LV	24.9.2017.	24.9.2017.	24.9.2017.	3.6.2018.	3.6.2018.
MT	1.6.2024.	1.6.2024.	1.6.2024.	1.2.2025.	1.2.2025.
NL	1.7.2023.	1.12.2023.	1.12.2023.	1.4.2022.	1.4.2022.
PL	1.12.2023.	31.12.2023.	31.12.2023.	31.12.2023.	1.7.2021.
PT	28.10.2024.	28.10.2024.	28.10.2024.	28.10.2024.	28.10.2024.
RO	1.10.2023.	1.10.2023.	1.10.2023.	1.10.2023.	31.12.2023.
SE	1.3.2023.	27.9.2023.	1.10.2024.	15.3.2022.	20.6.2023.
SI	1.3.2023.	1.3.2023.	30.11.2023.	1.1.2022.	1.1.2022.
SK	1.3.2023.	1.10.2023.	2.6.2025.	1.1.2025.	11.6.2016.

Legenda	
	U skladu s programom rada za CZU, daljnja modernizacija do 1. srpnja 2024. i/ili odobreno odstupanje.
	Nakon isteka roka iz plana rada za CZU i/ili odobrenog odstupanja.
	Nije navedeno

(1) Do 31. prosinca 2023. za države članice kojima je odobreno odstupanje.

(2) Do 31. prosinca 2023. za države članice kojima je odobreno odstupanje ili do 1. srpnja 2024. ako se primjenjuje članak 2. stavak 4. točka (a) Delegirane uredbe Komisije (EU) 2015/2446, što je na primjer slučaj za Bugarsku, Irsku i Poljsku.

Slika 3: Planiranje uvođenja nacionalnih sustava ulaska/uvoza

Ukratko, države članice trenutačno dovršavaju modernizaciju svojih triju potpuno nacionalnih projekata. Iako većina država članica predviđa uvođenje svojih sustava do kraja 2023., u skladu s rokom utvrđenim nakon što je odobreno odstupanje, znatan broj država članica ipak je izvijestio o dodatnim kašnjenjima, uglavnom kad je riječ o TS-u i NIS-u, što dovodi do toga da će uvođenja trajati i nakon 2023. i stoga utjecati na druga područja.

Kašnjenja u uvođenju nacionalnih sustava ulaska (obavijest o dolasku / obavijest o podnošenju carini / privremeni smještaj) uzrokuju poremećaje u sveobuhvatnom ciklusu sustava ICS2 i postupcima podrške, utječu na lance opskrbe i dovode do rasta troškova koje gospodarski subjekti snose zbog uspostave privremenog rješenja.

Kašnjenja u modernizaciji NIS-a također negativno utječu na gospodarske subjekte jer se odgađa upotreba svih funkcionalnosti pri uvozu kao i primjena pojednostavnjenja formalnosti od kojih bi gospodarski subjekti mogli imati koristi, kao što je unos u evidenciju deklaranta. Osim toga, riječ je o važnom preduvjetu za uvođenje elektroničkog sustava povezanog s CCI-jem.

Više pojedinosti o kašnjenjima navedeno je u odjeljku 3.2. radnog dokumenta službi Komisije.

4.3. Rizici od kašnjenja s provedbom IT sustava u okviru CZU-a

U ovom se izvješću razlikuje napredak koji je ostvarila Komisija od napretka koji su ostvarile države članice. **Komisija napreduje prema planu** i nisu utvrđena kašnjenja izvan zakonskog roka ni rizici koji bi mogli dovesti do kašnjenja u uvođenju. Kašnjenja država članica utječu na cjelokupni napredak transeuropskih sustava kao što su *ICS2, CCI, NCTS* i *AES*, što pak utječe na aktivnosti u okviru područja djelovanja Komisije. Zbog toga postaje potrebno dodatno ulagati u ispitivanja sukladnosti, kao i aktivnosti koordinacije i potpore u okviru transeuropskih projekata. Osim toga, postaje potrebno dodatno podupirati alternativne nacionalne programe za razvoj i uvođenje i nacionalno praćenje, a tijekom prijelaznog razdoblja moraju se dulje održavati središnje sastavnice.

Većina **država članica bilježi postupan napredak** u aktivnostima razvoja za koje su odgovorne, no neke od njih napreduju sporije nego što je prvotno bilo planirano. Zato je u nekim nacionalnim i transeuropskim projektima došlo do **kašnjenja izvan inicijalno propisanih ili produljenih rokova**.

Države članice navele su da za njihova kašnjenja u razvoju sustava postoji nekoliko razloga, od kojih je većina i dalje prisutna. Među njima su nedostatak financijskih i ljudskih resursa, konkurentni prioriteti i utjecaj ruske invazije na Ukrajinu na carinske postupke. Osim tih razloga, države članice navele su da nacionalne IT infrastrukture ne mogu odgovoriti na tehničke potrebe projekata, a požalile su se i na manjak kapaciteta izvođačâ i ovisnost o drugim dionicima, tranziciju i ispitivanje među gospodarskim subjektima, odgođene ili neuspješne pozive za podnošenje ponuda kako bi se dio radova eksternalizirao, zahtjevnost postupaka javne nabave, probleme u upravljanju te složenost integracije sustava za projekte u okviru CZU-a.

Iako je Komisija pravodobno dovršila funkcionalne i tehničke specifikacije za transeuropske sustave u skladu s programom rada za CZU, u nekoliko država članica ugovori o javnoj nabavi još nisu dodijeljeni ili i dalje postoje znatni problemi u nacionalnim postupcima javne nabave, što otežava pravodobno uvođenje sustava.

Države članice i Komisija na bilateralnim sastancima raspravile su i pokušale riješiti probleme te je ponovljeno da bi projektima u okviru CZU-a bilo važno dati prednost. U tom je pogledu Komisija pružila i savjete o mogućim daljnjim radnjama i mjerama. **Dvadeset dvije države članice Komisiji su podnijele službene zahtjeve za odstupanje** u skladu s člankom 6. stavkom 4. CZU-a koji se odnose na kašnjenje **nacionalnih projekata** izvan zakonskih rokova. Komisija je razmotrila zahtjeve i opravdanja koja su u njima navedena s obzirom na posebne okolnosti i **izdala provedbene odluke kojima se**

odobravaju odstupanja upućene državama članicama koje su podnijele zahtjev. Na temelju odstupanja za *obavijest o dolasku*, *obavijest o podnošenju carini*, *privremeni smještaj*, *nacionalni sustav uvoza* i *2. sastavnicu posebnih postupaka* rok je produljen do 31. prosinca 2023.[13], dok je na temelju odstupanja rok za *2. verziju sustava ICS2* produljen do 30. lipnja 2023.

Pregled odstupanja odobrenih državama članicama nalazi se u nastavku:

- sljedećim državama članicama odobreno je odstupanje za uvođenje ***obavijesti o dolasku***: AT, BE, BG, CY, CZ, DK, EE, ES, FR, GR, HU, HR, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SE, SI i SK. Pritom su BG, CY, DE, EE, ES, FI, FR, HR, HU, LT, LU, NL, SE i SI izvijestile da će primjenjivati *obavijest o dolasku* koja je integrirana u *2. verziju sustava ICS2* (koja je uvedena 1. ožujka 2023. odnosno 30. lipnja 2023. u državama članicama kojima je odobreno odstupanje). DE i IE navele su da *obavijest o dolasku* nije primjenjiva,
- sljedećim državama članicama odobreno je odstupanje za uvođenje ***obavijesti o podnošenju carini***: AT, BE, CY, CZ, DK, EE, ES, FR, GR, HU, HR, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SE, SI i SK,
- sljedećim državama članicama odobreno je odstupanje za uvođenje ***privremenog smještaja***: AT, BE, CY, CZ, DK, EE, ES, FR, GR, HU, HR, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO, SE, SI i SK. Osim toga, GR je istaknula potrebu za produljenim odstupanjem,
- sljedećim državama članicama odobreno je odstupanje za provedbu **modernizacije *nacionalnih sustava uvoza***: AT, BG, CY, CZ, DK, ES, FR, GR, HU, LT, LU, MT, NL, PT, RO i SE. Ta kašnjenja utjecat će na projekt transeuropskog *CCI-ja* i *2. sastavnicu posebnih postupaka*, na koju se primjenjuje isti vremenski okvir kao na modernizaciju *nacionalnih sustava uvoza*. Osim toga, GR i SK istaknule su potrebu za produljenim odstupanjem,
- sljedećim državama članicama odobreno je odstupanje za uvođenje ***2. sastavnice posebnih postupaka***: AT, BG, CY, CZ, DK, ES, FR, GR, HU, LT, LU, MT, NL, PT, RO i SE,
- sljedećim državama članicama odobreno je odstupanje za uvođenje ***2. verzije sustava ICS2***: AT, BE, DK, EE, FR, GR, HR, LU, NL, PL, RO i SE. GR i RO podnijele su službeni zahtjev za naknadno odstupanje. Osim toga, GR i RO istaknule su potrebu za produljenim odstupanjem. Do kraja 2023. RO će se i dalje suočavati s problemima s uvođenjem te verzije.

Na temelju informacija dobivenih od država članica možemo zaključiti da je ispunjeno 71 % produljenih rokova za 2023. odobrenih na temelju odstupanja. U preostalih 29 % slučajeva i dalje postoje problemi s uvođenjem.

Kako je navedeno u priloženom radnom dokumentu službi, **nekoliko država članica obavijestilo je Komisiju o kašnjenjima u transeuropskim projektima:**

- sljedeće države članice navele su planirani datum početka primjene ***1. sastavnice posebnih postupaka*** koji je kasniji od krajnjeg roka utvrđenog u programu rada za CZU: FI, FR, GR, HU, LU, MT, PT, SE i SK. Za više pojedinosti vidjeti odjeljak 3.3. radnog dokumenta službi priloženog ovom izvješću,
- sljedeće države članice izvijestile su o datumima uvođenja ***3. verzije sustava ICS2*** koji su kasniji od krajnjeg roka utvrđenog u programu rada za CZU[14]: FI, FR, HR, IE, MT, PT i SK. Za više pojedinosti vidjeti odjeljak 4.2. radnog dokumenta službi priloženog ovom izvješću,

[13] Za druge vrste prijevoza osim zračnog, odstupanja za obavijest o dolasku, obavijest o podnošenju carini i privremeni smještaj traju do 29. veljače 2024.

[14] U reviziji programa rada za CZU iz 2023. predviđeno je uvođenje cjelovite *3. verzije sustava ICS2* u svim državama članicama do 3. lipnja 2024. Uvođenje *3. verzije sustava ICS2* planira se provesti u tri koraka: 1. korak koji se odnosi na pomorske prijevoznike i prijevoznike unutarnjim plovnim putovima (s vremenskim okvirom za uvođenje od 3. lipnja 2024. do 4. prosinca 2024.), 2. korak koji se odnosi na otpremnike u pomorskom prometu i prometu unutarnjim plovnim putovima (s vremenskim okvirom za uvođenje od 4. prosinca 2024. do 1. travnja 2025.) i 3. korak koji se odnosi na cestovne i željezničke prijevoznike (s vremenskim okvirom za uvođenje od 1. travnja 2025. do 1. rujna 2025.).

- sljedeće države članice navele su planirani datum početka primjene ***1. faze CCI-ja*** koji je kasniji od roka utvrđenog u programu rada za CZU[15]: BE, CZ, DE, DK, ES, FI, HR, HU, IE, LT, LU, LV, MT, NL, PT, SI i SK. Za ***2. fazu CCI-ja*** BE, DE, EE, ES, FI, GR i NL navele su planirani datum početka primjene koji je kasniji od roka utvrđenog u programu rada za CZU. Za više pojedinosti vidjeti odjeljke 3.6. i 4.4. radnog dokumenta službi priloženog ovom izvješću,
- AT, ES, FI, GR, HU, IE, LT, LV, MT, NL, PT, SE i SK navele su da očekuju kašnjenja s uvođenjem ***5. faze NCTS-a*** u odnosu na rok za puštanje u rad utvrđen u programu rada za CZU[16]. Za više pojedinosti vidjeti odjeljak 3.7. radnog dokumenta službi priloženog ovom izvješću,
- AT, BE, FI, FR, GR, HU, LU, MT, PT, SE i SK navele su planirani datum početka primjene ***1. sastavnice AES-a*** koji je kasniji od roka utvrđenog u programu rada za CZU[17]. Za više pojedinosti vidjeti odjeljak 3.8. dokumenta priloženog ovom izvješću,
- sljedeće države članice navele su planirani datum početka primjene ***2. faze GUM-a*** koji je kasniji od roka utvrđenog u programu rada za CZU[18]: BE, DE, DK, GR i HR. Za više pojedinosti vidjeti odjeljak 4.1. radnog dokumenta službi priloženog ovom izvješću.

Komisija pažljivo analizira i prati situaciju u pogledu navedenih projekata i poduzima mjere kako bi povećala svoju potporu (vidjeti odjeljak 4.4. u nastavku).

Zaključak je da je većina država članica usmjerena na provedbu **nacionalnih projekata** unutar novih rokova predviđenih u odstupanjima. Međutim, neke države članice ipak su prijavile kašnjenja izvan rokova utvrđenih nakon što je odobreno odstupanje. Ta bi kašnjenja pak mogla negativno utjecati na uvođenje nacionalnih sastavnica transeuropskih sustava čije je uvođenje planirano za 2023. jer je potrebno uložiti više truda u kraćem razdoblju. Kad je riječ o uvođenju **nacionalnih sastavnica transeuropskih sustava**, neke države članice prijavile su kašnjenja u određenim projektima.

4.4. Mjere ublažavanja

Većina država članica ostvarila je znatan napredak u razvoju transeuropskih sustava, a nekoliko ih je nastojalo uvesti svoje sustave do kraja 2023. u skladu s početnim rokovima i odobrenim odstupanjima. Međutim, u nekima od njih došlo je do kašnjenja, zbog čega su se planovi za uvođenje pomaknuli prema samom kraju vremenskog okvira za uvođenje ili izvan njega. Komisija je pozvala na strogo pridržavanje nacionalnih planova projekata kako bi uvođenje bilo pravodobno.

Te su **države članice** opisale različite mjere ublažavanja usmjerene na rješavanje problema (potencijalnih) kašnjenja i osiguravanje poštovanja zakonskih rokova. Te mjere uključuju dodjelu dodatnih resursa, primjenu agilnih metodologija, podjelu projekata u faze i reorganizaciju odnosa s dobavljačima kako bi se poboljšala učinkovitost i unaprijedila suradnja. Druge države članice planiraju poboljšati organizacijske strukture, pojednostavniti procese i usavršiti planiranje kako bi se unaprijedilo upravljanje projektima i donošenje odluka. Te mjere odnose se na nacionalne i transeuropske projekte.

S obzirom na kašnjenja u državama članicama **Komisija intenzivnije pruža potporu državama članicama u okviru nekoliko aktivnosti**.

Prvo, Komisija je **poboljšala nadzor i praćenje provedbe IT sustava u okviru CZU-a** češćim prikupljanjem izvješća o napretku i organiziranjem bilateralnih sastanaka na direktorskoj razini sa

[15] U reviziji programa rada za CZU iz 2023. kraj vremenskog okvira za uvođenje predviđen je za 1. srpnja 2024.

[16] U reviziji programa rada za CZU iz 2023. predviđa se da će kraj vremenskog okvira za uvođenje osnovnih funkcionalnosti sustava biti 1. prosinca 2023., a za uvođenje preostalih funkcionalnosti 2. prosinca 2024. Do 2. prosinca 2024. sve države članice i gospodarski subjekti trebali bi upotrebljavati *5. fazu sustava NCTS*. Kraj prijelaznog razdoblja predviđen je za 21. siječnja 2025.

[17] U reviziji programa rada za CZU iz 2023. predviđa se da će kraj vremenskog okvira za uvođenje osnovnih funkcionalnosti sustava biti 1. prosinca 2023., za razvoj usklađenog međusučelja s EMCS-om 13. veljače 2024., a za uvođenje preostalih funkcionalnosti 2. prosinca 2024. Do 2. prosinca 2024. sve države članice i gospodarski subjekti trebali bi se koristiti sustavom AES. Kraj prijelaznog razdoblja predviđen je za 11. veljače 2025.

[18] U reviziji programa rada za CZU iz 2023. predviđa se da će datum uvođenja *1. sastavnice GUM-a* biti 11. ožujka 2024., dok za *2. sastavnicu GUM-a* početak vremenskog okvira za uvođenje trebaju odrediti države članice, pri čemu je najraniji mogući datum uvođenja 11. ožujka 2024.

svakom državom članicom. O provedbi programa rada za CZU redovito se raspravljalo na pojedinačnim sastancima glavnog direktora s direktorima nacionalnih uprava država članica kao i plenarnim sastancima (u okviru Skupine za carinsku politiku (CPG)). Države članice potaknulo se da poduzmu mjere ublažavanja i podnesu zahtjeve za financiranje u okviru Instrumenta za tehničku potporu do 31. listopada 2023. kako bi im se olakšao rad na razvoju carinskih IT sustava.

Komisija je nastavila upotrebljavati prikaz višegodišnjeg strateškog plana za carinu (MASP-C) na temelju revizije tog plana iz 2019. i programa rada za CZU iz 2019. kako bi pratila napredak i glavne ključne etape projekata te utvrdila kašnjenja u ranoj fazi. Prikaz se na tromjesečnoj osnovi podnosi državama članicama u okviru ECCG-u i trgovinske zajednice u TCG-u. Nadalje, program rada za CZU i MASP-C istodobno se revidiraju u skladu sa strateškim ciljevima.

Osim toga, kako je navedeno u programu rada za CZU i reviziji plana MASP-C iz 2019., Komisija utvrđuje posebne privremene etape kako bi se osiguralo neometano uvođenje decentraliziranih transeuropskih sustava i izbjegli dodatni troškovi.

Drugo, Komisija je **pojačala potporu koju pruža državama članicama u vezi s transeuropskim sustavima** tako što je počela primjenjivati agilan i iterativan pristup razvoju i uvođenju elektroničkih sustava CZU-a. Ta metoda, koja uključuje izradu prototipova, brzo rješavanje problema i uravnoteženo radno opterećenje za Komisiju i države članice, poboljšava kvalitetu sustava i pridonosi ostvarivanju vidljivog napretka. Takav pristup uspješno je primijenjen u okviru projekata za provedbu *AES-a, 5. faze NCTS-a* i *sustava ICS2*, a dobro su ga prihvatile države članice i gospodarski subjekti.

Nadalje, Komisija je od samog početka provedbe projekata uspostavila mehanizam suradnje među dionicima kako bi se unaprijedile pripremne aktivnosti, spriječile poteškoće u donošenju odluka i osigurala transparentnost redovitim dijeljenjem najnovijih informacija o projektima.

Komisija je isto tako nastavila koordinirati i pratiti programe za svaki od transeuropskih sustava koji zahtijevaju znatnu količinu rada u državama članicama.

Dodatne pojedinosti o tim mjerama navedene su u prethodnom izvješću za 2022.

- **Kad je riječ o transeuropskom sustavu ICS2**, Komisija je na različite načine pružila potporu državama članicama i gospodarskim subjektima u njihovim razvojnim aktivnostima za *2. verziju sustava ICS2* i *3. verziju sustava ICS2*. To je uključivalo organizaciju posebnih internetskih seminara, pružanje pomoći u obliku često postavljanih pitanja i koordinaciju plenarnih sastanaka. Pružene su dodatne smjernice kako bi se spriječili poremećaji na vanjskim granicama zbog kašnjenja s *2. verzijom sustava ICS2* (odjeljak 4.3.). Pomnim praćenjem osigurana je usklađenost projektnih planova s Komisijinim ključnim etapama isporuke IT sustava. Naposljetku, komunikacijske kampanje, internetski tečajevi osposobljavanja i prilagođeni informativni sažeci stavljeni su na raspolaganje zajedno s dokumentacijom dostupnom u javnoj knjižnici na platformi CIRCABC.
- **Kad je riječ o *5. fazi* transeuropskog sustava *NCTS* i transeuropskom sustavu *AES***, Komisija je nastavila s „programom koordinacije nacionalnih uprava" kako bi državama članicama pružila potporu u razvoju i uvođenju njihovih nacionalnih sastavnica. Program koordinacije proširen je 2023. u svrhu nadziranja početka rada gospodarskih subjekata, u suradnji s državama članicama:
  Aktivnosti uključuju posebnu službu za pomoć korisnicima, virtualne sastanke za rješavanje problema kašnjenja u razvoju sustava na razini država članica, širenje ažuriranih informacija trgovinskoj zajednici i redovito izvješćivanje ECCG-a i CPG-a. Od prvog tromjesečja 2021. Komisija objavljuje tromjesečna konsolidirana izvješća o napretku u prelasku na nove sustave, u kojima su navedeni ključni pokazatelji uspješnosti za rano otkrivanje upozorenja.
- **Kad je riječ o transeuropskom sustavu CCI**, Komisija je osnovala poseban tim za odgovaranje na pitanja država članica i koordinaciju ispitivanja sukladnosti.

Treće, Komisija je zatražila informacije država članica o ograničenjima s kojima se suočavaju i o potpori koja im je potrebna za ublažavanje rizika. Države članice sudjelovale su u **istraživanju** u kojem su navele da su bilateralni sastanci na direktorskoj razini i tehnički dijalog s GU-om TAXUD bili vrlo

korisni. Tehničke internetske seminare i aktivnosti razmjene informacija koje omogućuje Komisija ocijenile su korisnima. Neke države članice predložile su pružanje dodatnih operativnih smjernica, pomoći gospodarskim subjektima i sveobuhvatnog osposobljavanja koje nadilazi postojeće mogućnosti.

Četvrto, na temelju rezultata istraživanja i bilateralnih rasprava s državama članicama pokazalo se da je često razlog kašnjenja upravo nedostatak odgovarajućeg financiranja. U tu je svrhu Komisija uspostavila namjensku **vodeću inicijativu TSI 2024.** u okviru Instrumenta za tehničku potporu (TSI), koja je usmjerena na digitalizaciju carina i poreza, a posebno na provedbu IT sustava u okviru CZU-a. Zbog toga je šest država članica podnijelo prijedloge za pružanje potpore u području carinskih IT sustava. Razmatranja prijedloga su u tijeku i bit će dovršena početkom 2024. u cilju pružanja potpore u drugom tromjesečju 2024.

Peto, kako bi se odgovorilo na posebne potrebe država članica u svakodnevnom upravljanju carinskim IT projektima u okviru CZU-a, Komisija je sklopila **ugovor s konzultantskim društvom** za pružanje izravne potpore ovisno o potrebama i pitanjima kako bi se riješili problemi kašnjenja. Prvi pilot-projekt koji je obuhvatio tri države članice (FR, MT, GR) započeo je u četvrtom tromjesečju 2023. i traje do drugog tromjesečja 2024. Ovisno o ishodu, daljnje aktivnosti mogle bi se početi provoditi 2024.

Naposljetku, Komisija je pokrenula i postupak za prikupljanje stečenih iskustava i najboljih primjera iz prakse za razvoj IT projekata. Istraživanje je provedeno 2023., a rezultati su uvršteni u radni dokument službi. Za više pojedinosti vidjeti 6. stranicu dokumenta priloženog ovom izvješću.

Budući da se približavamo kraju 2025., od država članica zatraženo je da u novom programu rada za CZU ustraju na ispunjavanju rokova. Za potpunu provedbu IT sustava u okviru CZU-a preostale su još samo dvije godine. **Potrebno je uložiti izuzetan trud i smjesta djelovati** kako bi se izbjegla kašnjenja i osigurao kontinuitet poslovanja za transeuropske sustave.

Iako Komisija na mnogo načina pruža potporu, kao što je prethodno opisano, na primjer prilagodbom datuma u novom programu rada za CZU i utvrđivanjem ostvarivih rokova, odgovornost za razvoj i uvođenje nacionalnih sastavnica i sustava snose države članice. Podjela uloga utvrđena je i dogovorena sa svim dionicima od samog početka te bi se trebala poštovati tijekom cijelog životnog ciklusa projekata.

4.5. Trenutačno stanje u zemljama kandidatkinjama ili potencijalnim zemljama kandidatkinjama

U prelasku na modernizirane elektroničke sustave predviđene u okviru CZU-a te s obzirom na nove informatičke pristupe utvrđene u prijedlogu reforme, buduće proširenje EU-a morat će se uzeti u obzir.

Komisija trenutačno ne prati sustavno napredak zemalja kandidatkinja prema potpunom uvođenju elektroničkih sustava i one nemaju obvezu izvješćivanja na temelju članka 278.a CZU-a. Međutim, razvoj njihovih IT sustava koji im omogućuju usklađivanje s carinskim zakonodavstvom EU-a među ključnim je elementima EU-ovih redovitih procjena za mjerenje napretka zemalja kandidatkinja koje su na putu pridruživanja u odnosu na njihove sporazume o pridruživanju s EU-om.

Neke od tih zemalja već koriste, a druge se pripremaju koristiti:

(1) NCTS kao IT sustav za potporu provedbi odredaba Konvencije o zajedničkom provoznom postupku;
(2) povezane IT sustave za uzajamno priznavanje s programom EU-a za ovlaštene gospodarske subjekte.

Zemlje kandidatkinje u različitim su fazama spremnosti za primjenu ta dva IT sustava: Sjeverna Makedonija, Srbija, Turska i Ukrajina već su ugovorne stranke Konvencije o zajedničkom provoznom postupku pa već u potpunosti koriste NCTS u različitim fazama. Samo je Moldova razvila sustav za uzajamno priznavanje ovlaštenih gospodarskih subjekata s EU-om, iako se Ukrajina, Gruzija i Turska pripremaju za to i razvijaju svoje nacionalne IT sustave.

Zemlje kandidatkinje morat će se postupno povezati sa sustavima CZU-a ili ih uvoditi na svojem putu prema pristupanju carinskom području EU-a, a ovisno o planiranom datumu pristupanja možda će biti

nužno i da se usklade s funkcionalnostima budućeg carinskog podatkovnog centra predloženima u paketu za carinsku reformu od 17. svibnja 2023. i pridruže tom sveobuhvatnom projektu.

U budućnosti će u okviru priprema zemalja kandidatkinja za pridruživanje biti potrebno da one redovito podnose izvješća da se redovito ispituje sukladnost kako bi se osigurala interoperabilnost nacionalnih sustava i sustava država članica i Komisije ili podatkovnog centra te da EU redovito procjenjuje njihovu uspješnost.

5. SAŽETAK O UPRAVLJANJU I ZAKLJUČCI

Provedba IT sustava u okviru CZU-a zajednički je projekt od zajedničkog interesa. Svi dionici iznimno su mu posvećeni od samog početka 2014., kad je donesen prvi program rada za CZU.

U kontekstu izrade ovog izvješća Komisija je pažljivo ocijenila podatke koje su dionici dostavili u prvoj polovini 2023. Iz tih podataka proizlazi neujednačena sliku napretka u provedbi IT sustava u okviru CZU-a: iako je Komisija na dobrom putu sa svim svojim aktivnostima, u državama članicama ukupni napredak nije toliko pozitivan i razlika među njima postala je očiglednija nego što je bila 2022.

Napredak država članica i učinci kašnjenja

Zbog kašnjenja u nacionalnim sustavima došlo je do jasnih negativnih učinaka na isporuku nacionalnih sastavnica transeuropskih sustava, što je izravno utjecalo na druge države članice i gospodarske subjekte. Neka od tih kašnjenja dovode u pitanje rokove utvrđene u zakonodavstvu CZU-a i time potencijalno uzrokuju: (a) pokretanje postupaka zbog povrede i (b) nepotpunu provedbu potpune automatizacije carinskih postupaka i olakšavanja trgovine te ujedno i izostanak procijenjenih koristi za privatni sektor i druge pogođene države članice, koji su uložili ogromne resurse kako bi mogli ispuniti rokove.

U tu su svrhu ta pitanja razmotrena u kontekstu revizije programa rada za CZU te je u novom programu rada za CZU dogovoren novi pristup, u kojem se prednost daje ključnim procesima te se osigurava više vremena za potpunu provedbu projekta i dovršetak složenog prelaska sa svim gospodarskim subjektima, koji su u okviru TCG-a također istaknuli kašnjenja s kojima se suočavaju.

Premda provedba većine projektnih aktivnosti Komisije ne ovisi o napretku na nacionalnoj razini, određene vrste aktivnosti, kao što je ispitivanje sukladnosti nacionalne sastavnice transeuropskog sustava, zahtijevaju blisku suradnju Komisije i država članica. Zbog tog kolateralnog učinka može se primijetiti da kašnjenja u uvođenju nacionalnih sastavnica u određenim državama članicama utječu na ukupna postignuća u provedbi transeuropskih projekata te na provedbu CZU-a u cijelosti.

U skladu s člankom 6. stavkom 4. CZU-a odstupanja se određenim državama članicama mogu odobriti samo ako ne utječu na razmjenu informacija između države članice kojoj su one upućene i drugih država članica niti na razmjenu i pohranu informacija u drugim državama članicama za potrebe primjene carinskog zakonodavstva. Kašnjenje određenih država članica u uvođenju nekih od potrebnih sustava negativno utječe na osiguravanje jednakih uvjeta za subjekte u cijeloj Uniji jer su ti sustavi namijenjeni pružanju jednakih mogućnosti gospodarskim subjektima u svim državama članicama. Nadalje, zbog prirode različitih sustava promjene potrebne radi usklađivanja sa zahtjevima CZU-a utječu i na druge povezane ili ovisne IT sustave, a neke od njih imaju i važnu ulogu u zaštiti prihoda i borbi protiv nepoštene i nezakonite trgovine.

Komisija je razmotrila zahtjeve država članica za odstupanje i procijenila kašnjenja u transeuropskim sustavima. Na temelju toga je 2023. doneseno pet odluka o odstupanju i revizija programa rada za CZU. Komisija je istodobno pokrenula i reviziju plana MASP-C. Zahvaljujući tome što su 2023. glavni direktori u Skupini za carinsku politiku odobrili novi plan MASP-C, a Komisija 15. prosinca 2023. donijela novi program rada za CZU, osiguran je revidirani pravni i operativni okvir te nova osnova za mjerenje napretka projekata koji su u tijeku.

Novi program rada za CZU namijenjen je usmjeravanju država članica prema zajedničkoj i izvedivoj provedbi projekata koji su u tijeku te omogućuje veću fleksibilnost u pogledu poštovanja konačnih rokova uz istodobno zadržavanje pritiska koji je potreban za potpunu provedbu programa rada za CZU do 31. prosinca 2025. Kako je prikazano zelenom bojom na slici u nastavku, provedba se nastavlja odvijati prema 2025.

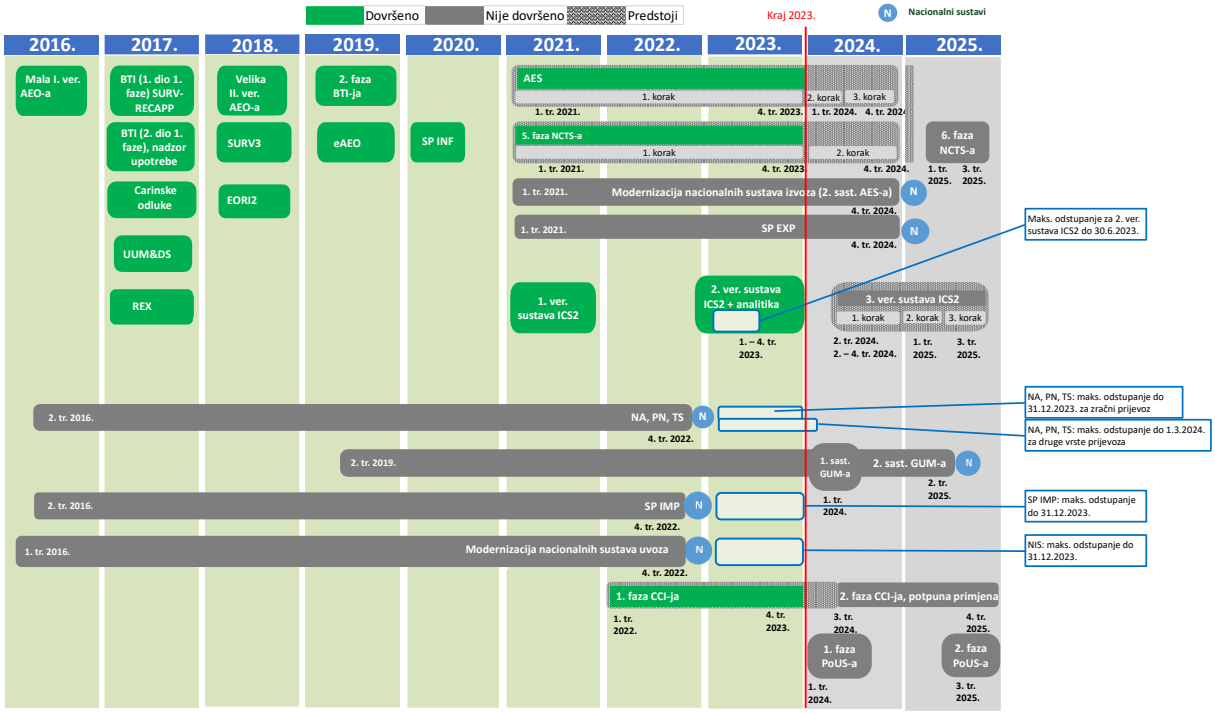

Slika 4: Pregled planiranja

Kad je riječ o napretku država članica, može se primijetiti da se očekuje da će **oko 71 % država članica kojima je odobreno odstupanje** za nacionalne sustave ulaska/uvoza i 2. verziju sustava ICS2 ispuniti rok od 31. prosinca 2023. Treba napomenuti da se uvođenja koja su u tijeku uglavnom odnose na privremeni smještaj i modernizaciju nacionalnog sustava uvoza (NIS). Ta kašnjenja ne utječu samo na provedbu transeuropskih projekata, kao što je centralizirano carinjenje pri uvozu, nego i produljuju prijelazno razdoblje za gospodarske subjekte, što ometa procese i onemogućuje usklađivanje podataka.

Isto tako, kašnjenja u NIS-u otežavaju podnošenje podataka u sustav Surveillance 3. S obzirom na njegovu ključnu ulogu u praćenju transakcija i trgovinskih tokova, došlo je do negativnih učinaka u određenim sektorima, kao što je poljoprivredno tržište. Osim toga, uspostava NIS-a ključna je kako bi se osigurala ujednačena provedba Zajedničke carinske tarife Unije. To podrazumijeva pružanje potpore državama članicama u procjeni rizika u području carinskog zakonodavstva i osiguravanje ujednačenosti carinskih provjera, borbu protiv izbjegavanja mjera i sankcija, zaštitu Unije od nepoštene i nezakonite trgovine (uključujući zahtjeve povezane s mehanizmom za ugljičnu prilagodbu na granicama).

Kad se pogleda ukupna slika u odnosu na novi program rada za CZU, mogu se utvrditi tri kategorije za budući razvoj:

Otprilike 60 % država članica najavilo je da će moći uvesti sve svoje sustave unutar projektnih rokova utvrđenih u novom programu rada za CZU za naredne dvije godine. Ispunile su svoje obveze, a u slučaju ograničenog kašnjenja za vrlo mali broj sustava čini se da imaju uspostavljene odgovarajuće alate za upravljanje koji će im omogućiti učinkovito otklanjanje mogućih nedostataka. Razina rizika od neispunjavanja roka 2025. je niska.

Otprilike 25 – 30 % država članica navelo je da se njihova situacija pogoršala od 2022. Čini se da se kašnjenja dodatno gomilaju. Revidiranim programom rada za CZU ostavlja im se više mogućnosti za smanjenje razine neispunjavanja rokova, no ako ne započnu s provedbom snažnih mjera ublažavanja, postoji rizik da neće ispuniti projektne rokove za jedan ili više sustava. Razina rizika od neispunjavanja roka 2025. je srednja.

U otprilike 10 – 15 % država članica kašnjenja za većinu preostalih sustava su znatna. Te države članice imaju poteškoća u prevladavanju kašnjenja i najvjerojatnije neće ispuniti niz projektnih rokova,

neovisno o pruženim intervencijama. Riječ je o posljedicama problema u području javne nabave, nepostojanja agilnog upravljanja projektima, izostanka stabilnog i pouzdanog planiranja za postizanje rezultata te kontinuiranih strukturnih problema u upravama koje pogađaju gotovo sve projekte u okviru CZU-a. Čak i s novim programom rada za CZU, potpuna provedba IT sustava u okviru CZU-a i dalje je iznimno problematična. Razina rizika od neispunjavanja roka 2025. je visoka.

Svi dionici trebaju usmjeriti svoj trud i ulaganja na ispunjavanje zakonskih rokova utvrđenih u novom programu rada CZU-a. Komisija će nastaviti pomno pratiti stanje na razini programa i projekata tijekom sljedeće dvije godine, čemu će pridonijeti bilateralni i plenarni sastanci s državama članicama. Nedavno sklopljeni ugovor o savjetovanju za potporu državama članicama u provedbi IT sustava u okviru CZU-a mogao bi imati određeni učinak na olakšavanje postupka ili djelomično pridonijeti smanjenju kašnjenja u nekim državama članicama. Države članice mogle bi imati koristi i od potpore koja se pruža u okviru Instrumenta za tehničku potporu 2024., barem za odobrene projekte. U obje situacije Komisija i niz država članica ostvaruju napredak.

U tom kontekstu nagomilanih kašnjenja u provedbi CZU-a u državama članicama važno je da Komisija istraži i moguću primjenu drugih dostupnih instrumenata za rješavanje posljedica koje kašnjenje ima na države članice koje znatno zaostaju s uvođenjem.